

Udeleženci Poletne šole muzeologije Piran 2009 z vodjo, mag. Tanjo Roženbergar Šega, in predavateljico Duško Žitko.
Foto: Darja Jan, Piran, maj 2009

Aktivne delavnice in motivacijska predavanja so spodbudila zanimive diskusije.
Foto: Darja Jan, Piran, maj 2009

MUZEJI IN TURIZEM

Poletna šola muzeologije Piran

Muzeji v turizmu ali turizem v muzejih? Kdo je prvi in kdo drugi? Dva nasprotujoča si tabora z vsak svojim razumevanjem in podajanjem vsebine ali morda še neodkriti diamant vzajemnega sodelovanja, ki samo čaka, da ga nekdo že končno opazi? Vse to in še več smo se spraševali na Poletni šoli muzeologije, ki je potekala med 28. in 31. majem 2009 v Piranu.

Šola muzeologije Celje je ob celoletni pestri ponudbi različnih strokovnih izobraževanj, seminarjev in delavnic letos že tretjič zapored pripravila Poletno šolo muzeologije v Piranu, ki jo organizira Muzej novejšje zgodovine Celje v sodelovanju z Inštitutom za dediščino Sredozemlja, Znanstveno-raziskovalnim centrom v Kopru in s slovenskim odborom ICOM-a. Letošnja tema je sledila ICOM-ovi temi leta: muzejem in turizmu. Po besedah Nine Zdravič Polič, predsednice Slovenskega odbora ICOM-a, je to v zadnjem času eno ključnih vprašanj, ki zadeva muzeje in kulturno dediščino tako na svetovni kot tudi nacionalni ravni. Zdi se, da je tema zadela žeblico na glavico. Različni prijemi strokovnjakov s področja muzeologije, izkušnje laičnih kulturnih delavcev in neomejenost slušateljev s starimi in togimi muzeološkimi okviri so se izkazali za zmagovalno kombinacijo. Toliko svežih idej, inovativnih predlogov in konstruktivnih rešitev že dolgo nismo slišali.

Kaj poreče stroka?

Uvodno predavanje z naslovom Komunikativnost muzejskih predmetov, razstav in muzejev je pripravila mag. Tanja Roženbergar Šega, direktorica Muzeja novejšje zgodovine Celje in vodja Poletne šole muzeologije. Komunikacija med predmetom/razstavo in obiskovalcem ter med muzejem in družbo/okolico je nujna prvina vsakega sodobnega muzeja. Vendar pa v tej komunikaciji ne smemo biti omejeni le na muzealije, pač pa se moramo zavedati tudi preostale muzejske ponudbe, ki jo sooblikujejo

muzejski predmeti. Muzejski spominki, kavarnice in večeri so pomembna vez in komunikacija muzeja z okoljem. Še posebno kadar imamo opraviti s turisti, ki želijo s svojih potovanj domov prinesiti tudi spominek, bodisi materialni ali duhovni, povezan s kakšnim posebnim doživetjem. Mag. Tanja Roženbergar Šega je v tej razvojni smeri muzejske ponudbe poudarila predvsem družbeno angažiranost muzejev.

Premislek na to temo nam je ponudila doc. dr. Irena Lazar s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Dr. Irena Lazar je orisala stanje in varovanje arheološkega spomenika, staro rimsko hišo, ter njene možnosti za turistično promocijo. Ob tem je predvsem poudarila problematiko umeščanja takšnega spomenika v okolje. Prav okolica in njene različne interesne skupine ter društva so lahko najpomembnejši pri turistični promociji takšnega kulturnega spomenika. Po predstavitvi smo bili tudi slušatelji spodbujeni k aktivni vlogi in razmišljanju o promociji in pripravi projektov na izbranih primerih priobalnega območja. Podanih je bilo veliko povsem smotrnih in zelo preprostih rešitev, ki bi si jih veljalo zapomniti.

Sprehod po mestnem jedru Pirana nas je vse le še bolj spodbudil k razmišljanju v smeri muzejev/dediščine in turizma. Piran namreč pooseblja vse možnosti za razvoj kulturnega turizma in te ležijo na vsakem vogalu, potrebujejo le, da jih opazi nekdo z odprtimi očmi. Kot je povedala Duška Žitko, kustodinja v Pomorskem muzeju Sergej Mašera Piran, je v Piranu šele od ustanovitve muzeja glavna gospodarska panoga turizem. Če je torej veljalo, da turist ali popotnik v 20. stoletju ni le brezbrizen dopustnik, ki sta mu dovolj morje in hotel, potem velja to na začetku 21. stoletja še toliko bolj. Le (zgolj) muzej ni več zadosten povod za obisk kraja, sodobni muzeji morajo turistu ponuditi še kaj več. In ta več pomeni doživetje.

Primer takšnega doživetja je prikazala Goranka Horjan iz Muze-

* Sebastjan Weber, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., kustos – etnološki pripravnik, Muzej novejšje zgodovine Celje, 3000 Celje, Prešernova 17, E-naslov: sebastjan.weber@gmail.com

jev Hrvaškega Zagorja. V njihovem Muzeju seljačkih buna vsako leto pripravijo viteški turnir; dogodek, ki z igro, scenografijo in kostumografijo ponazarja čase velikih kmečkih puntov. Ta dogodek je seveda velika atrakcija, saj ponuja veliko, če se izrazim po hollywoodsko, napete akcije. Dogodek vsako leto privablja velike množice obiskovalcev, za kar pa se morajo zahvaliti, kot pravi Goranka Horjan, predvsem dobremu sodelovanju in vključevanju lokalnih interesnih skupin. Te so namreč najpomembnejši dejavnik prepoznavnosti samega dogodka ter ustvarjanja nekakšne lokalne »viteške identitete«, s pomočjo katere se lahko dogodek razvija skozi vse leto.

Seveda pa se lahko doživetje in interaktivno dogajanje kmalu sprevržeta v park dediščine z imenom »disneyland«. Kakšna je sploh razlika med kulturnim/muzejskim doživetjem in nekim kulturnozgodovinskim, zabavnim spektaklom? Odgovor je, da prav nobene. Dokler za takšnim dogodkom stoji stroka, ki s svojo metodologijo in z znanjem poskrbi, da se stvar ne sprevrže v še en tržno naravnani park doživetij, kjer je pomembno dogajanje in ne vsebina.

A vendar trženje dediščine ni zanemarljiv pojem. Muzeji se ga mogoče še premalo zavedajo, a prihajajoči čas bo nujno zahteval tudi tovrstno znanje. Eden redkih, ki se pri nas ukvarja prav s tem pojmom, s trženjem dediščine predvsem v povezavi med muzeji in turizmom, je dr. Aleš Gačnik. Gačnik namreč meni, da je prepad med dediščinskimi institucijami in turističnim gospodarstvom kljub vse večji odprtosti slovenskih muzejev še vedno brez mostu, na katerem bi se lahko srečevali. Še vedno pihamo vsak v svoj rog. Seveda pa ni vse na plečih institucij. Nekatere prepreke so povsem birokratske narave, kot na primer ta, da objekti kulturne dediščine nimajo statusa turistične infrastrukture, kar seveda še dodatno ilustrira dediščino razmerij med varuhi kulturne dediščine in turističnimi delavci. Gačnik svojo idejo povezovanja muzejev s turizmom vidi predvsem v razširjeni muzejski ponudbi, ki bi vsebovala povsem turistične vzvode za zadovoljevanje vedno zahtevnejšega gosta. V svojem razmišljanju se sklicuje predvsem na prakse iz tujine, kjer v velikih galerijah že potekajo tako imenovani banketi in *slow food* postrežba. Obiskovalcem se torej ponudi izvrstna priložnost, da med uživanjem dobrot uživajo tudi nekaj kulturne dediščine in umetnosti. Kar je seveda izvrstna ideja, če gre skozi želodec ljubezen, potem ne vem, zakaj ne bi šla tudi kultura. Ujeti turista tam, kjer je nastanjen in ga od tam voditi skozi ponudbo, bi morala biti utečena praksa vseh muzejev v turističnih mestih. Gačnik pa je šel tukaj še korak dlje; ne le da turista vodi do muzejev, ampak ga v njem že nastani. Ideja sloni na znamki Art & Heritage Hotels, katere avtor je. Nastanitev turista oziroma gosta tako, da biva med kulturno dediščino in ga od tod voditi po preostali kulturno-umetniški vsebini nekega kraja, je lahko celovita in edinstvena izkušnja za bolj zahtevne goste. Tovrstne hotele zaradi njihove usmeritve imenujejo tudi »hoteli brez zidov«. Izkušnja v njih je namreč del celostne ponudbe, ki se začne prav v hotelu.

Med stroko in laičnostjo: od besed k dejanjem

Stroka ima torej rešitve in ideje, a neke se zatakne. Kje? Nekaj gre pripisati našemu oholemu sistemu, ki včasih porabi preveč časa za uresničitev ideje, nekaj preobremenjenosti izvršiteljev, nekaj pa verjetno preprosto pomanjkanju volje in lastne iniciative, ki je pogosta posledica prej omenjenih razlogov. Prav v takih situacijah pa se včasih bolje znajdejo z birokracijo ne pre-

več obremenjeni ljudje. Ob prisotnosti dobre volje in želje ter zdravega razuma so rezultati lahko presenetljivi. Izvrsten primer takega dobrega, laičnega¹ delovanja je piransko Društvo ljubiteljev kulturne in naravne dediščine Anbot s predsednico Natalijo Planinc. Društvo je nastalo leta 2003 iz petih krožkov, ki so ljubiteljsko obnavljali pohištvo. Kot eden vidnejših organizatorjev zelo odmevnih prireditev v okviru slovenskega prostora pomembno prispeva k ozaveščanju javnosti o ohranjanju in promociji kulturne dediščine Pirana. V letu 2005 je bil Anbot nosilec prireditev Dnevoev kulturne dediščine (DEKD) s poudarkom na nesovni dediščini, za kar so člani prejeli veliko plaket občine Piran, Planinčeva pa Steletovo priznanje. Skrivnost takšne prodornosti društva je predvsem v izredni energiji in volji do dela članov, ki jim je največje plačilo zavedanje o ohranjanju lastnih starožitnosti in dediščine, na kateri temelji njihova lokalna identiteta.

Natalija Planinc se dobro zaveda svojih omejitev v poznavanju področja, na katerem deluje. Prav zaradi tega si ne zatiska oči in se skupaj z drugimi člani ves čas izobražuje ter išče pomoč in nasvete pri strokovnjakih raznih področij. Kljub vsemu pa ve, da se lahko društvo zaradi svojega statusa prerine skozi kakšna zaprta vrata več kot nekatere druge strokovne institucije in posamezniki. Prav v tem segmentu pa sam vidim lastnosti uspeha društva; v njegovi odprtosti, prilagodljivosti in dojemljivosti. V nasprotju s stroko, ki zna biti včasih kar preveč samozadostna in nemalokrat (pa brez zamere) tudi domišljavo naduta do vsega, kar odstopa od njenih pogledov.

Za konec in v premislek

ICOM je s premislekom o vzajemnosti ali prepadu med turizmom in muzeji te v letu 2009 več kot očitno prebudil iz zimskega spanca. A povezovanje obeh pojmov, tako v strokovni kot tudi laični javnosti, je marsikomu še vedno španska vas. Vsi udeleženci šole smo z zanimanjem prisluhnili različnim prijemom in pogledom, ki so nam jih ponudili predavatelji, ki so svoje delo, glede na odzive slušateljev, opravili več kot kakovostno. Teorija nas je ponesla k razmišljanju o problematiki, praksa pa k iskanju rešitev. Za te nas je močno motiviral obisk Pirana, ki ga je organizirala dr. Breda Čebulj Sajko, vodila pa že omenjena Natalija Planinc iz društva Anbot.

Opisane izkušnje so za študente in mlade strokovnjake zelo dobrodošla popotnica za čim širše muzeološko razmišljanje. S tem smo vsi dobili še eno potrditev več o tem, kako pomembna je interdisciplinarnost; povezovanje in sodelovanje strokovnjakov različnih generacij, ved in izkušenj. Udeleženci so razvili marsikatero zanimivo idejo in rešitev, kako čim bolj povezati muzeologijo in turistiko na način, da bosta ohranili vsaka svojo vedenje, a bosta kljub temu vzajemni. Žal se take ideje po vrnitvi v »realnost« kmalu potlačijo v neke skrite kotičke – prav zaradi prej omenjenih težav. A krog je bil sklenjen, njegova vsebina pa se širi ter razvija. Le vprašanje časa je, kdaj pride na uho nekomu, ki ji prisluhne.

Vir

Šola muzeologije Celje. Poletna šola muzeologije Piran 2009, Muzeji in turizem. Reader print 2009.

1 Laično v tem primeru ne razumem kot nekaj manjvrednega, pač pa le kot nasprotje strokovnemu.